

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)
Національний університет «Запорізька політехніка»
(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра Менеджменту
(назва кафедри, яка відповідає за дисципліну)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Ректор (перший проректор)

«___» _____ 2020 р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни “Місцевий та регіональний розвиток» для студентів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Економіко-гуманітарний інститут, факультет економіки та управління
(назва інституту, факультету)

мова навчання державна

Запоріжжя 2020 рік

Методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни «Місцевий та регіональний розвиток» для студентів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», Економіко-гуманітарний інститут, факультет економіки та управління /Укл. П.В Гудзь. - Запоріжжя: ЗНТУ, 2020. 31 с.

Розробники: Гудзь П.В., професор менеджменту, д.е.н., професор
їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

(вказати авторів,

Плани практичних занять і методичні рекомендації затверджено на засіданні кафедри Менеджменту

Протокол від “29” квітня 2020 року № 9

Завідувач кафедри менеджменту

Т.В. Пуліна

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“__30__” ____квітня__ 2020__ року

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки та управління

Протокол від “25” травня 2020 року № 26

“_25_” __травня__ 2020__ року

Голова _____

В.В. Корольков

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Узгоджено групою забезпечення освітньої програми* _

*Якщо дисципліна викладається не випусковою кафедрою

© НУ «Запорізька політехніка», 2020 рік

ЗМІСТ

- 1 . Мета самостійної та індивідуальної роботи звивчення курсу
2. Структура навчальної дисципліни
3. Структура і зміст самостійної та індивідуальної роботи
4. Вимоги та оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання:
5. Методичні рекомендації з розробки проектів місцевого та регіонального розвитку
6. Література

1. Мета самостійної та індивідуальної роботи звивчення курсу

є самоорганізація студента на поглиблення теоретичних засад про закономірності та особливості функціонування місцевої та регіональної економіки, сучасний стан і напрямки регіонального та локального розвитку економіки в умовах євроінтеграційних процесів; а також апробація отриманих знань в проектній роботі на прикладі розробки стартапів і бізнес-проектів розвитку малого та середнього підприємництва на рівні регіонів та територіальних громад (ОТГ та їх об'єднань).

2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ог о	у тому числі					ус ьо го	у тому числі				
		л	п	л а б	ін д р.	с.		л	п	л а б	ін д р.	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1 0	1 1	1 2	13
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Сучасний	14	2	2				12,	0,				12

стан державної політики місцевого та регіонального розвитку						10	5	5				
Тема 2. Стратегічний підхід до місцевого та регіонального розвитку	14	2	2			10	12,5	0,5				12
Тема 3. Особливості розробки і реалізації регіональної програми розвитку	14	2	2			10	12					12
Тема 4. Соціальна інклюзія у місцевому та регіональному розвитку	14	2	2			10	12,5	0,5				12
Змістовий модуль 2.												
Тема 5. Інноваційне підприємництво та управління стартап проектами громади	16	2	2			12	20	1,0	1,0			18
Тема 6. Розробка стартап-проекту територіальної громади	44	4	4			40	52,5	1,5	1,0			50
Усього годин	120	14	14			92	120	4	2			116

3. Структура самостійної та зміст індивідуальної роботи

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

з/п		годин	
		Ден.	Заоч.
1	Сучасний стан державної політики місцевого та регіонального розвитку	10	12
2	Стратегічний підхід до місцевого та регіонального розвитку	10	12
3	Особливості розробки і реалізації регіональної програми розвитку	10	12
4	Соціальна інклюзія у місцевому та регіональному розвитку розвитку	10	12
5	Інноваційне підприємництво та управління стартап проектами громади	12	18
6	Розробка стартап-проекту територіальної громади	40	50
6	Всього	92	116

Індивідуальні завдання

Види індивідуальних науково (навчально)- дослідницьких завдань:

- підготовка статті до друку;
- виступ на наукових конференціях (друковані тези);
- участь у інтернет-конференціях;
- участь у студентських олімпіадах;
- конспект з теми (модуля) за заданим або власно розробленим студентом планом;
- реферат з теми (модуля) або вузької проблематики;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, історичні розвідки тощо;
- розроблення навчальних та діагностичних тестових завдань (з теми, модуля, курсу).
- виготовлення схем.
- написання есе, творчих завдань тощо.

Студенти за темами, вказаними в тематичному плані дисципліни та у методичних рекомендаціях до самостійної роботи, виконують індивідуальні завдання у вигляді рефератів, реферативних доповідей, аналізу наукових статей, статистичних даних по місту, області, регіону.

Реферат є важливим засобом у засвоєнні знань. Мета реферативної доповіді полягає

у засвоєнні студентами основних аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії. На семінарському занятті рекомендується обговорювати не більше двох рефератів.

Вимоги до реферату:

Обсяг – 10–15 аркушів формату А 4;

Структура – вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел.

У вступі розкривається актуальність теми, визначається мета, в основній частині містяться основні положення дослідження, що розкривають тему, у висновку викладаються основні положення та пропозиції автора, що впливають із розгляду теми.

Реферативна доповідь та участь в її обговоренні можуть бути предметом окремого оцінювання викладачем або враховуватись ним при оцінці інших форм контролю.

4. Вимоги та оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання:

Рівень виконання ІНДЗ	К-ть балів
ІНДЗ виконано відмінно: повно висвітлена тема із сформульованими власними висновками	10
Недостатньо висвітлена тема із нечітко сформульованими власними висновками	5-9
Задовільне виконання ІНДЗ – неповно висвітлено тему без власних висновків студента	3-4

Тема висвітлена без чіткого розуміння сіті дослідження	1-2
--	-----

Виконання індивідуального навчально-дослідного (розрахунково-графічного) завдання „Розробка стартап-проекту територіальної громади», «Визначення і оцінка рівня економічного розвитку ОТГ/регіону”.

Перший етап передбачає вибір індивідуального варіанта; написання вступу, який має містити обґрунтування актуальності теми, мету виконання індивідуальної навчально-дослідної роботи, а також завдання, вирішення яких сприяє досягненню поставленої мети. Завдання формулюють за розділами роботи: теоретичним, аналітичним і евристичним.

Другий етап. Формування теоретичного розділу роботи (першого розділу). Теоретичний розділ має розкривати зміст основних показників, що характеризують економіку регіону (валовий регіональний продукт; інвестиції в основний капітал; загальний обсяг інноваційних витрат; обсяги реалізованої продукції промисловості; зовнішньоторговельний оборот; середньомісячна номінальна заробітна плата одного найманого працівника), а також допоміжних показників (індекс інфляції та кількість наявного населення). Це має здійснюватися на основі аналізу літературних джерел, що містять теорію з указаних питань регіонального менеджменту. Перший розділ повинен закінчуватися узагальнюючим висновком.

Третій етап. Формування аналітичного розділу (другого розділу). Аналітичний розділ має містити результати розрахунків, що повинні бути отримані за наведеною нижче методикою, і висновок, зроблений за результатами аналітичних розрахунків.

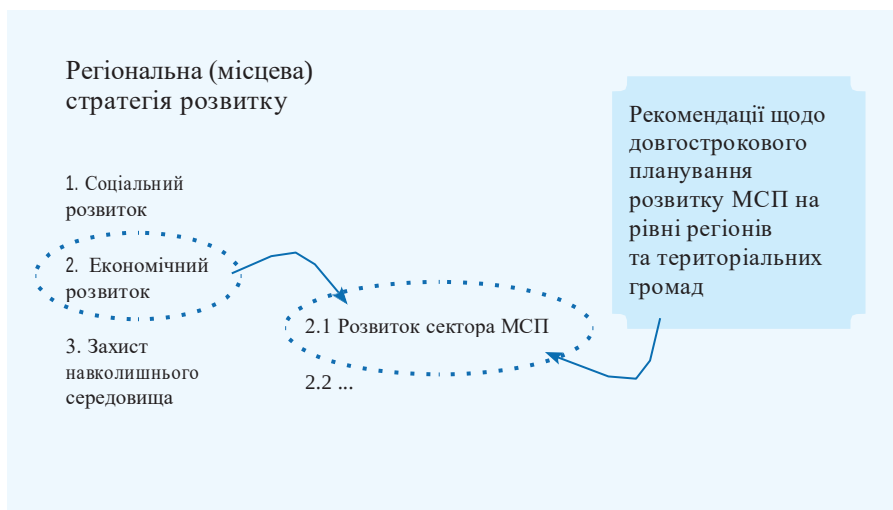
Четвертий етап. Формування евристичного розділу (третього розділу), який повинен містити пропозиції щодо заходів, які мають бути запропоновані за результатами аналізу інтегрального показника. Кожний конкретний захід має бути обґрунтований щодо доцільності його реалізації для забезпечення сталого економічного розвитку регіону. В третьому розділі має бути наведений алгоритм розрахунку та оцінки інтегрального показника.

П'ятий етап. Формування висновків, що узагальнюють інформацію щодо вирішення завдань, які поставлені у вступі. Презентація.

5. Методичні рекомендації з розробки проектів місцевого та регіонального розвитку

Схвалення Стратегії розвитку МСП в Україні до 2020 року заклало основу довгострокового планування розвитку підприємництва на національному рівні та зумовило необхідність подальшого розроблення відповідних політик розвитку сектора МСП на рівні областей, міст та ОТГ.

Таблиця 1. Довгострокове планування розвитку МСП — оперативна ціль щодо розвитку МСП у регіональних (місцевих) стратегіях розвитку

Місцевий і регіональний розвиток у сучасних умовах має тісний зв'язок із методологією планування смарт-спеціалізації. Рекомендації враховують основні положення підходу смарт-спеціалізації, що може бути основою політики регіонального

розвитку в наступному циклі планування (починаючи з 2021 року).

Європейське законодавство характеризує стратегію смарт-спеціалізації як «національну або регіональну інноваційну стратегію, яка визначає пріоритети для створення конкурентних переваг шляхом узгодження результатів науково-технічної та інноваційної діяльності з потребами бізнесу, щоб послідовно й адекватно реагувати на нові ринкові можливості та зміни, уникаючи водночас дублювання та фрагментації зусиль».

Основний аргумент для застосовування підходу смарт-спеціалізації полягає в тому, що обмежені ресурси повинні спрямовуватися на ті види діяльності, технології та сектори, де регіон має найбільш обґрунтовані шанси отримати результати завдяки багатомірному регіональним (місцевим) і міжрегіональним взаємозв'язкам та взаємодії між зацікавленими сторонами.

Варто також зазначити, що йдеться не лише про цільові сектори, а й про цільові заходи (наприклад, модернізація, перехід на нові технологічні рішення, диверсифікація тощо), які можуть бути прив'язані до конкретних технологій/технологічних рішень, можливостей. Одним з важливих елементів визначення смарт-спеціалізації регіону є так званий процес підприємницького відкриття, що передбачає залучення до визначення пріоритетів та розробки оперативної цілі різних цільових груп (підприємців, інноваторів, винахідників, дослідників). Структурований діалог з цими цільовими групами має сприяти визначенню ключових сильних сторін і потенційних можливостей регіону та розробці спільного бачення сфер (не лише секторів), де можна було б розвивати майбутні конкурентні переваги, спираючись на наявні сильні сторони та можливості.

Варто врахувати, що новизна підходу полягає в тому, що рекомендовано посилити оперативну ціль щодо розвитку МСП у регіональних (місцевих) стратегіях розвитку. Це забезпечить єдиний підхід до довгострокового планування розвитку МСП в Україні. Регіональні стратегії розвитку наразі є єдиними обов'язковими для реалізації стратегічними документами обласного рівня, а стратегії місцевого розвитку є найбільш поширеними документами довгострокового планування, які

розробляють міста й ОТГ. Крім того, реалізація регіональних (місцевих) стратегій розвитку може відбуватися за рахунок широкого кола фінансових джерел: від обласного/місцевого бюджету та Державного фонду регіонального розвитку до фондів ЄС (наприклад, Програми підтримки секторальної політики), донорських програм та інших форм міжнародної технічної допомоги.

Розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП передбачає проходження різних етапів стратегічного планування для сектора МСП на відповідній території: від формування окремої робочої групи з фокусом на МСП та ґрунтового аналізу сектора до реалізації оперативної цілі та організації моніторингу й оцінювання її досягнення.

Розроблення оперативної цілі має базуватися на аналізі визначених для регіону смарт-спеціалізацій. Це допоможе створити та розвинути в регіоні конкурентні переваги, узгоджуючи результати науково-дослідної та інноваційної діяльності з потребами бізнесу, що, в свою чергу, дасть змогу послідовно реагувати на нові можливості та ринкові зміни, уникаючи дублювання та фрагментації зусиль. Рекомендовано внести до списку завдань оперативної цілі завдання, спрямовані на посилення ролі МСП у визначених для регіону смарт-спеціалізаціях.

Рекомендовано забезпечити узгодження стратегічних та оперативних документів щодо розвитку МСП в регіонах та територіальних громадах із регіональними стратегіями розвитку та планами заходів з їх реалізації. Такий підхід зумовить системність і координацію політики щодо розвитку МСП на всіх рівнях. Він також забезпечить областям, містам та ОТГ доступ до програм, впроваджуваних в Україні на виконання національної Стратегії розвитку МСП. Адже, на етапі, коли робоча група сформує перелік завдань і потенційних сфер реалізації проєктів, спрямованих на підтримку МСП, має відбутись перевірка їх відповідності регіональній стратегії розвитку, плану заходів з її реалізації та національній Стратегії розвитку МСП (п.2.5).

Використання механізму державно-приватного діалогу має бути наскрізним принципом проведення роботи на всіх етапах

— від розроблення оперативної цілі до моніторингу та оцінювання її реалізації. Участь приватного сектора в розробленні та подальшій реалізації оперативної цілі щодо розвитку підприємництва забезпечить напрацювання спільного бачення представників державних органів і приватного сектора щодо подальшого розвитку сектора МСП, погодження позицій зацікавлених сторін і спільну відповідальність за реалізацію цієї частини регіональних (місцевих) стратегій розвитку. Додатково до гарантованого законодавством права громадськості брати участь у формуванні та реалізації державної політики (Постанова КМУ від 3.11.2010 р. № 996) «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»), рекомендовано для розроблення документа сформувати робочу групу, збалансовану за кількістю представників державного та приватного сектора, а також надалі залучити її учасників до процесів реалізації, моніторингу й оцінювання виконання оперативної цілі.

Європейське законодавство характеризує стратегію смарт-спеціалізації як «національну або регіональну інноваційну стратегію, яка визначає пріоритети для створення конкурентних переваг шляхом узгодження результатів науково-технічної та інноваційної діяльності з потребами бізнесу, щоб послідовно й адекватно реагувати на нові ринкові можливості та зміни, уникаючи водночас дублювання та фрагментації зусиль».

Основний аргумент для застосовування підходу смарт-спеціалізації полягає в тому, що обмежені ресурси повинні спрямовуватися на ті види діяльності, технології та сектори, де регіон має найбільш обґрунтовані шанси отримати результати завдяки багатьом регіональним (місцевим) і міжрегіональним взаємозв'язкам та взаємодії між зацікавленими сторонами.

Варто також зазначити, що йдеться не лише про цільові сектори, а й про цільові заходи (наприклад, модернізація, перехід на нові технологічні рішення, диверсифікація тощо), які можуть бути прив'язані до конкретних технологій/технологічних рішень, можливостей. Одним з важливих елементів визначення смарт-спеціалізацій регіону є так званий процес підприємницького відкриття, що передбачає залучення до визначення пріоритетів та розробки оперативної цілі різних

цільових груп (підприємців, інноваторів, винахідників, дослідників). Структурований діалог з цими цільовими групами має сприяти визначенню ключових сильних сторін і потенційних можливостей регіону та розробці спільного бачення сфер (не лише секторів), де можна було б розвивати майбутні конкурентні переваги, спираючись на наявні сильні сторони та можливості.

Новизна підходу полягає в тому, що рекомендовано посилити оперативну ціль щодо розвитку МСП у регіональних (місцевих) стратегіях розвитку. Це забезпечить єдиний підхід до довгострокового планування розвитку МСП в Україні. Регіональні стратегії розвитку наразі є єдиними обов'язковими для реалізації стратегічними документами обласного рівня, а стратегії місцевого розвитку є найбільш поширеними документами довгострокового планування, які розробляють міста й ОТГ. Крім того, реалізація регіональних (місцевих) стратегій розвитку може відбуватися за рахунок широкого кола фінансових джерел: від обласного/місцевого бюджету та Державного фонду регіонального розвитку до фондів ЄС (наприклад, Програми підтримки секторальної політики), донорських програм та інших форм міжнародної технічної допомоги. Розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП передбачає проходження різних етапів стратегічного планування для сектора МСП на відповідній території: від формування окремої робочої групи з фокусом на МСП та ґрунтового аналізу сектора до реалізації оперативної цілі та організації моніторингу й оцінювання її досягнення.

Розроблення оперативної цілі має базуватися на аналізі визначених для регіону смарт-спеціалізацій. Це допоможе створити та розвинути в регіоні конкурентні переваги, узгоджуючи результати науково-дослідної та інноваційної діяльності з потребами бізнесу, що, в свою чергу, дасть змогу послідовно реагувати на нові можливості та ринкові зміни, уникаючи дублювання та фрагментації зусиль. Рекомендовано внести до списку завдань оперативної цілі завдання, спрямовані на посилення ролі МСП у визначених для регіону смарт-спеціалізаціях. Сфер реалізації проектів, спрямованих на підтримку МСП, має відбутись перевірка їх відповідності регіональній стратегії розвитку, плану заходів з її реалізації та національній Стратегії розвитку МСП.

Цільова група

Рекомендації розроблено для місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування всіх рівнів, включно з ОТГ, і їхніх підрозділів, відповідальних за розроблення політики регіонального розвитку та політики розвитку МСП; а також для всіх учасників процесу стратегічного планування розвитку МСП: сторін, які опікуються питаннями розвитку підприємництва на відповідній території незалежно від того, чи вони працюють в органах влади, державних установах чи в неурядових, громадських або приватних організаціях; зовнішніх експертів, які допомагають у складанні планів розвитку, тощо. З огляду на важливість процесу підприємницького відкриття для визначення смарт-спеціалізацій регіону, цільова аудиторія може залучати не лише підприємців/бізнес-асоціації, але й дослідників/інноваторів.

Основні етапи

Основні етапи, з яких складається цикл розроблення та реалізації політики щодо розвитку МСП та які описуються в Рекомендаціях, є такими (Таблиця 2):

1. Створення робочої групи, збалансованої за кількістю представників державного та приватного секторів.
2. Розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП у регіональних (місцевих) стратегіях розвитку.
3. Формування документів із реалізації оперативної цілі щодо розвитку МСП.

Етап 1. Створення робочої групи з розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП

Часові рамки: орієнтовно 5-15 днів

Задіяні до виконання сторони: місцевий орган виконавчої влади/місцевого самоврядування

1. Створення робочої групи, збалансованої за кількістю представників державного та приватного секторів

На першому етапі місцевий орган виконавчої влади/орган місцевого самоврядування створює Робочу групу як тимчасовий орган, що опікувати-меться розробленням оперативної цілі щодо розвитку МСП у регіональній (місцевій) стратегії розвитку.

Це може бути як окрема робоча група, так і підгрупа робочої групи з розробки регіональних стратегій та планів заходів, створена відповідно до наведених далі рекомендацій щодо її складу. Якщо

обласна державна адміністрація вирішить створити окрему робочу групу з розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП, рекомендується, щоб основні етапи її роботи були узгоджені із затвердженим графіком заходів з підготовки проєкту регіональної стратегії розвитку та плану заходів з її реалізації.

Таблиця 2. Етапи формування та реалізації оперативної цілі

Етап (розділ Рекомендацій)		Орієнтовні часові рамки	Задіяні до виконання сторони	Орієнтовна кількість засідань робочих груп
1.	Створення робочої групи (п.1)	5–15 днів	Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування	–
2.	Розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП регіональної (місцевої) стратегії розвитку	90 днів	Робоча група з розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП регіональної (місцевої) стратегії розвитку	5 засідань (5 робочих днів)
3.	Розроблення документів із реалізації оперативної цілі щодо розвитку МСП регіональної (місцевої) стратегії	90 днів	Робоча група з розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП регіональної (місцевої) стратегії розвитку; підрозділи, відповідальні за розроблення політики	2 засідання (2 робочі дні)

розвитку	регіонального розвитку та політики розвитку МСП
----------	---

Також рекомендовано, щоб кількість членів робочої групи була непарною, що забезпечить наявність більшості у випадку голосування. Кількісний склад робочої групи визначає орган виконавчої влади/місцевого самоврядування з числа представників основних сторін, залучених до розвитку МСП, та враховуючи необхідність забезпечення ефективності її роботи. З огляду на це, рекомендована кількість членів робочої групи може становити від 11 до 17 осіб.

Склад робочої групи рекомендовано сформувати таким чином, щоб він міг забезпечити реалізацію принципу державно-приватного діалогу, а саме:

зберегти у робочій групі кількісний баланс між представниками державного та приватного секторів, забезпечивши більшість представників державного сектора на 1 особу (наприклад, робоча група з 11 осіб може налічувати 5 представників приватного сектора та 6 представників державного сектора). Такий склад робочої групи дасть можливість сформувати комплексне бачення розвитку МСП, відобразивши в документі як позицію влади, так і приватного сектора. Більшість в 1 голос гарантуватиме право головного виконавця (державного сектора) ухвалювати остаточне рішення за принциповими та/або спірними питаннями, беручи до уваги юридичні й інші аспекти формування та реалізації політики (наприклад, суспільні блага/інтереси);

з боку державного сектора до складу робочої групи рекомендується включити керівників профільних підрозділів місцевого органу виконавчої влади/місцевого самоврядування, а також представників інших державних інституцій, що опікуються питаннями розвитку МСП, а саме: регіонального (місцевого) фонду підтримки підприємництва, регіональних (місцевих) центрів зайнятості, Центрів надання адміністративних послуг, вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ тощо;

з боку приватного сектора рекомендовано запросити до участі в групі представників ради підприємців, Агенції регіонального

(місцевого) розвитку, регіональної торгово-промислової палати, центрів підтримки підприємництва, бізнес-інкубаторів, найбільш активних і представницьких бізнес-асоціацій відповідного територіального рівня, а також інших ін- ституцій, що працюють над розвитком МСП на відповідній території. Також важливо залучити найбільш активних підприємців, дослідників/ інноваторів тощо.

Склад робочої групи затверджується відповідним рішенням місцевого органу виконавчої влади/органу місцевого самоврядування. Цим рішенням також визначається координатор робочої групи — представник структур- ного підрозділу місцевого органу виконавчої влади/органу місцевого самоврядування, відповідального за реалізацію політики розвитку МСП.

Координатор робочої групи забезпечує її ефективну діяльність. Група регулярно збирається та здійснює розроблення оперативної цілі, плану заходів з її реалізації, формує систему моніторингу й оцінювання. Координатор систематизує напрацювання, збирає пропозиції від членів робочої групи, обробляє їх і формує текст оперативної цілі щодо розвитку МСП у регіональній (місцевій) стратегії розвитку на засадах інклюзивності та співпраці.

Етап 2. Розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП регіональної (місцевої) стратегії розвитку

Часові рамки: орієнтовно 90 днів

Задіяні до виконання сторони: Робоча група з розроблення опе- ративної цілі щодо розвитку МСП регіональної (місцевої) стратегії розвитку

Кількість засідань робочої групи: орієнтовно 5 засідань (5 робочих днів)

Засідання робочої групи №1 (1 робочий день)

2.1. Проведення аналізу сектора МСП

Розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП регіональних (місцевих) стратегій розвитку починається з проведення аналізу сектора МСП. Варто наголосити, що йдеться не про загальний економічний аналіз, а про аналіз сектора МСП відповідної території. Такий аналіз здійснюється для виявлення проблематики, потенціалу та специфіки сектора, на які має спиратись робоча група під час подальшого стратегічного планування. При проведенні аналізу сектора МСП збирається та аналізується різно- манітна інформація, як від окремих підприємців, так і від підприємств та науково-

дослідних установ. Процес збирання такої інформації може відбуватися шляхом консультацій із основними зацікавленими сторонами, опитувань, мозкового штурму.

Окрім застосування вищеназваних методів збирання й аналізу інформації, варто також використовувати й інші інструменти, такі як: моделювання, експертні панелі, побудова сценаріїв та інші методи, вибір яких залежить від часу, доступного фінансування та наявних можливостей.

Аналіз сектора МСП має передбачати: характеристику стану розвитку сектора МСП (п.2.1.1), SWOT-аналіз сектора МСП (п.2.1.2.) і перелік конку- рентних переваг сектора МСП (п.2.1.3).

Характеристика стану розвитку сектора МСП

Перед проведенням засідання робочої групи координатор збирає та сис- тематизує інформацію про стан і динаміку розвитку сектора МСП у регіоні. Інформація може містити офіційні статистичні дані Держстату, матеріали аналітичних досліджень і соціологічних опитувань, результати аналізу ре- гіонального контексту, здійсненого під час визначення смарт-спеціаліза- цій регіону. Координатор надає членам робочої групи систематизовану ін- формацію, яку вони використовуватимуть для підготовки характеристики стану розвитку сектора МСП. Бажано, щоб така характеристика:

відображала поточний стан та основні тенденції розвитку сектора МСП регіону за низкою показників (кількість суб'єктів підприємництва, включно з кількістю юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців; кіль- кість працівників, зайнятих у секторі МСП; обсяги реалізації продукції; секторальний розподіл бізнесу; інноваційна діяльність МСП, співпраця МСП із науково-освітнім сектором; обсяги та структура експорту; дина- міка прямих іноземних інвестицій та інші показники, що характеризують стан і динаміку розвитку сектора МСП);

відображала чинники й основні структурні проблеми, що впливають на розвиток сектора МСП у регіоні;

містила перелік секторів, розвитку яких може бути приділена особлива увага на відповідній території (в області, місті, громаді), особливо тим, які є основою смарт-спеціалізацій регіону;

містила порівняльний аналіз основних показників розвитку МСП із по- казниками інших регіонів України (або всередині регіону);

визначала роль МСП у розвитку регіональної (місцевої) економіки, безпечно до уваги смарт-спеціалізації регіону;

містила інформацію щодо інфраструктури підтримки МСП, а саме:

- а) опис чинної інфраструктури та перелік функціонуючих об'єктів і
- б) інформацію щодо потреби у створенні нових об'єктів інфраструктури.

Обсяг характеристики стану розвитку сектора МСП повинен бути збалансованим із загальним обсягом документа. Рекомендований обсяг становить 3-5 сторінок.

SWOT-аналіз сектора МСП

SWOT-аналіз сектора МСП здійснює робоча група, відповідно до Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, затвердженої наказом Мінрегіону від 31.03.2016 №79. Водночас фокус Робочої групи має перебувати виключно в межах оперативної цілі щодо розвитку МСП, тобто йдеться про SWOT-аналіз сектора МСП, а не про загальний SWOT-аналіз регіону. Робоча група визначає:

сильні сторони сектора МСП — наявні внутрішні позитивні фактори або ресурси, що можуть бути використані для формування конкурентних переваг МСП;

слабкі сторони сектора МСП — наявні внутрішні негативні фактори, що заважають розвитку МСП;

можливості для розвитку сектора МСП — позитивні фактори зовнішнього впливу (наявні або найбільш ймовірні), які можна використати для розвитку МСП;

загрози для розвитку сектора МСП — негативні фактори зовнішнього впливу (наявні або найбільш ймовірні), які перешкоджають розвитку МСП;

Під час визначення сильних і слабких сторін сектора МСП регіону необхідно приділити особливу увагу пріоритетним секторам, які є основою смарт-спеціалізацій регіону.

У результаті проведення SWOT-аналізу робоча група має сформувати SWOT-матрицю, в якій визначено сильні та слабкі сторони сектора МСП відповідної території, а також можливості та загрози для розвитку сектора.

На основі SWOT-аналізу здійснюється виявлення логічних взаємозв'язків між внутрішніми (сильні та слабкі сторони) та

зовнішніми (можливості та загрози) факторами, які можуть мати стратегічне значення для розвитку МСП. Ці взаємозв'язки дають можливість сформулювати конкурентні переваги та є основою формулювання цілей розвитку МСП на довгострокову перспективу.

Конкурентні переваги сектора МСП

Конкурентні переваги полягають у здатності МСП області, міста, ОТГ здійснювати певну економічну діяльність більш ефективно, порівняно з представниками бізнесу інших областей, міст, ОТГ. Конкурентні переваги ґрунтуються на особливостях сектора МСП і регіональних (місцевих) особливостях реалізації державної політики підтримки та розвитку підприємництва.

Робоча група визначає конкурентні переваги МСП на основі характеристики сектора МСП і SWOT-аналізу (п.2.1 та п.2.2) із врахуванням визначених для регіону смарт-спеціалізацій, аналізу регіональних (місцевих) стратегічних документів, а також на основі обговорень членів робочої групи (Таблиця 3).

SWOT-аналіз сектора МСП Запорізької області

Сильні сторони*	Слабкі сторони*
Доступність інфраструктури та легкість процедури реєстрації бізнесу	Значна експортна орієнтація на ринки Митного союзу
Конкурентна вартість праці	Недостатньо розвинена інфраструктура підтримки підприємництва
Швидка адаптивність бізнесу до нових потреб ринку, змін попиту	Зношеність основних фондів МСП, недостатня завантаженість виробничих потужностей
Підтримка бізнесу місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування	Високий рівень сприйняття корупції підприємницьким середовищем та наявність тінізації економіки
Доброзичливе ставлення органів державного нагляду (контролю)	Територіальна диференціація розвитку підприємництва
Налагоджений постійний та відкритий діалог влади з представниками бізнесу	Фінансова неспроможність підприємств забезпечити вихід на ринки ЄС
	Недостатність фінансових

громадськістю для вирішення проблемних питань.	ресурсів, високі відсоткові ставки за кредитами банків, складність
Висока соціальна активність підприємницького середовища	доступу до земельних ресурсів Складність підключення до електромереж
	Низька платоспроможність населення та загалом рівень соціально-економічного забезпечення громадян

Можливості**	Загрози**
Проведення процесів дерегуляції, децентралізації Зростання замовлень місцевої влади щодо надання послуг, купівлі товарів, продукції Гарні кліматичні умови для ведення сільськогосподарської діяльності Вигідне економіко-географічне розташування, транзитний потенціал, наявність магістральних доріг державного значення Посилення підтримки з боку ЄС, донорів, підвищення зацікавленості міжнародної спільноти, можливості участі в програмах ЄС, зокрема COSME, Горизонт 2020 Розширення спроможності банків-ського сектора кредитувати МСП Подальший розвиток публічних за-купівель Подальший розвиток інфраструктури підтримки підприємництва Підтримка створення кластерів Краща координація структур, які надають підтримку МСП на рівні регіону	Загострення воєнного конфлікту на сході України, розширення його території Повільне відновлення економіки Погіршення макроекономічної/демографічної ситуації, подальша тінізація економіки Нестабільність законодавства, зокрема й податкового Збільшення відтоку трудових кадрів (включно з робочими спеціальностями) за кордон Високий рівень монополізму транспортної та енергетичної сфер Недостатність державної підтримки МСП Відсутність механізмів захищеності проти дій рейдерства

Наприкінці засідання учасники робочої групи надають координатору свої напрацювання щодо всіх трьох складових аналізу сектора МСП (характеристика стану розвитку МСП, SWOT-аналіз та конкурентні переваги сектора МСП) для узагальнення. Рекомендовано уточнити елементи SWOT-аналізу та перелік конкурентних переваг шляхом інтерв'ювання/онлайн-опитування підприємців. На цьому етапі перелік запитань для підприємців може стосуватися не лише їхнього бачення сильних і слабких сторін сектора МСП регіону, але й можливих напрямів підтримки МСП в регіоні (Таблиця 4). Цю інформацію слід використати на етапі формування завдань оперативної цілі щодо розвитку МСП (п. 2.3.).

Таблиця 4. Приклад опитування підприємців щодо розвитку сектора МСП області

Опитування підприємців Запорізької області

1. Назвіть, будь ласка, СИЛЬНІ сторони сектора МСП області
2. Назвіть, будь ласка, СЛАБКІ сторони сектора МСП області
3. Назвіть, будь ласка, основні **МОЖЛИВОСТІ** для розвитку малих і середніх підприємств/підприємців області
4. Назвіть, будь ласка, основні **ЗАГРОЗИ** для розвитку малих і середніх підприємств/підприємців області
5. Якими, на Вашу думку, є конкурентні переваги МСП області?

Якими, на Вашу думку, можуть бути ЦІЛІ політики підтримки малого та середнього підприємництва в області? На вирішення яких викликів вони мають бути спрямовані?

Які, на Вашу думку, заходи підтримки МСП можна реально реалізувати на рівні області?

Які види бізнесу необхідно розвивати в області?

Якщо Ви вважаєте, що треба розвивати МСП у конкретних секторах, будь ласка, вкажіть, у яких? Яким чином можна підтримувати МСП у зазначених секторах?

Які об'єкти підтримки бізнесу треба розвивати (створювати) в Запорізькій області?

Що ПЕРЕШКОДЖАЛО (перешкоджає) реалізації (або затвердженню) програм розвитку МСП?

Що СПРИЯЛО (сприяє) реалізації (або затвердженню) програм розвитку МСП?

Вкажіть, будь ласка, яку сферу Ви представляєте:

Бізнес

Бізнес-асоціація

Орган місцевої влади/орган місцевого самоврядування

Інше

Після внесення відповідних змін за результатами інтерв'ювання/онлайн-опитування підприємців, SWOT-аналіз і перелік конкурентних переваг можуть бути представлені для обговорення та затвердження на наступному засіданні робочої групи.

ЗАСІДАННЯ РОБОЧОЇ ГРУПИ №2 (1 робочий день)

На початку засідання координатор представляє учасникам узагальнені та доопрацьовані результати роботи після першого засідання робочої групи. Учасники вносять останні уточнення та затверджують текст аналізу сектора МСП.

Бачення розвитку МСП

Після проведення аналізу сектора МСП робоча група має сформулювати стратегічне бачення розвитку МСП — лаконічно сформульоване уявлення про бажаний стан сектора МСП і його розвиток на відповідній території. Бачення розвитку МСП має координуватись зі стратегічним баченням і місією розвитку області, міста, ОТГ, що визначені для всієї регіональної (місцевої) стратегії розвитку, а також доповнювати їх у частині розвитку сектора МСП. Надалі Бачення розвитку МСП слугує орієнтиром для формулювання завдань, можливих сфер реалізації проєктів, інших аспектів оперативної цілі щодо розвитку МСП та інших документів для її виконання. Це забезпечить координацію оперативної цілі щодо розвитку МСП зі стратегічним баченням розвитку відповідної території. Бачення розвитку МСП не є обов'язковим для внесення до тексту оперативної цілі регіональної (місцевої) стратегії розвитку (

2.2. Завдання оперативної цілі щодо розвитку МСП

Грунтуючись на баченні розвитку МСП (п.2.2) і проведеному аналізі сектора МСП (п.2.1), робоча група визначає перелік завдань таким чином, щоб підтримати сильні та подолати слабкі сторони сектора МСП; використати можливості для розвитку сектора, мінімізувати загрози для його розвитку, а також забезпечити фокус на визначених смарт-спеціалізаціях регіону. Також, формулюючи завдання, необхідно зважати на результати інтерв'ювання/онлайн-опитування підприємців, проведених на етапі розроблення SWOT-аналізу та визначення конкурентних переваг сектора МСП.

З огляду на те, що стратегія — документ довгострокового планування, визначені робочою групою завдання мають окреслювати коло питань, які можуть бути вирішені у довгостроковій перспективі та відповідати інтересам і пріоритетним потребам сектора МСП та забезпечувати формування сприятливого бізнес-середовища на відповідному територіальному рівні. Це означає, що вони можуть забезпечувати підтримку розвитку суб'єктів МСП на всіх етапах підприємницької діяльності у:

доступі до ресурсів (трудових, фінансових, земельних);

підвищенні конкурентоспроможності ведення господарської діяльності та інноваційності підприємств;

доступі на нові ринки;

доступі до інформації, якісних послуг і сервісів із розвитку бізнесу;

створенні сприятливого бізнес-клімату на відповідному територіальному рівні.

Після того, як робочою групою сформульовано перелік завдань, необхідно провести їх ранжування за ступенем важливості для розвитку МСП. Таке ранжування можуть проводити члени робочої групи як самостійно, так і шляхом залучення підприємців, зокрема через інтерв'ювання чи проведення онлайн-опитування. Під час ранжування частина споріднених завдань може бути об'єднана в більш комплексні широкі формулювання. Рекомендовано, щоб загальна кількість завдань не перевищувала п'яти-шести, що забезпечить їх керованість і реалістичність виконання

Підтримка МСП в окремих видах діяльності/пріоритетних секторах, які є основою смарт-спеціалізацій регіону, може бути як винесена в окреме завдання, так і бути інтегрованою до інших завдань, сформульованих для досягнення оперативної цілі.

Координатор узагальнює матеріали засідання робочої групи та зворотного зв'язку від підприємців і членів робочої групи та представляє їх для обговорення й затвердження на наступному засіданні робочої групи.

ЗАСІДАННЯ РОБОЧОЇ ГРУПИ №3 (1 робочий день)

Засідання робочої групи розпочинається з презентації координатором доопрацьованих результатів роботи засідання робочої групи №2 — бачення розвитку МСП і завдань оперативної цілі (2.2 та 2.3). Учасники вносять останні уточнення та затверджують остаточний варіант тексту.

Потенційно можливі сфери реалізації проектів

Потенційно можливі сфери реалізації проектів, спрямованих на підтримку МСП, визначаються як запланована діяльність, спрямована на виконання завдань оперативної цілі (п. 2.3). У процесі визначення можливих сфер реалізації проектів рекомендується брати до уваги кращі міжнародні та вітчизняні практики в сфері розвитку МСП та досвід, напрацьований у регіоні.

Згідно з Методикою розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації стратегій регіонального (місцевого) розвитку та планів заходів із їх реалізації, затвердженою наказом Мінрегіону від 31.03.2016 № 79, можливі сфери реалізації проектів відображаються в розрізі завдань оперативної цілі щодо розвитку МСП.

Рекомендовано:

щоб сфери реалізації проектів були запропоновані членами робочої групи, які представляють як державний, так і приватний сектори. У подальшому вони можуть реалізовуватись як окремі проекти та ініціативи установ і відомств, представлених учасниками робочої групи, шляхом залучення додаткового фінансування, донорської підтримки. Прислуховання до позицій обох сторін забезпечить формування комплексної політики, що передбачатиме підтримку сектора МСП як із боку державного, так і з боку приватного сектора;

зберегти баланс між економічним і соціальним фокусом можливих сфер реалізації проектів. Як відомо, сектор МСП виконує дві основні функції: економічну (наприклад, внесок до ВВП, підвищення інноваційності, конкурентоспроможності, обсягів торгівлі) та соціальну (наприклад, підвищення рівня зайнятості,

зокрема уразливих груп населення, боротьба з бідністю). Важливо, щоб запропоновані робочою групою сфери реалізації проектів були пропорційно спрямовані як на економічний, так і на соціальний розвиток, а також зважали на смарт-спеціалізації регіону.

Після того, як члени робочої групи визначають можливі сфери реалізації проектів, координатор узагальнює матеріали та представляє їх для обговорення і затвердження на наступному засіданні робочої групи.

На початку наступного засідання координатор представляє учасникам узагальнені та доопрацьовані результати роботи після попереднього засідання робочої групи. Учасники вносять останні уточнення та затверджують перелік можливих сфер реалізації проектів.

ЗАСІДАННЯ РОБОЧОЇ ГРУПИ № 4 (1 робочий день)

Координація здійснюється шляхом складання відповідної координаційної матриці, що відображає зміст оперативної цілі — завдання та/або можливі сфери реалізації проектів, і дає змогу порівняти їх із відповідними частинами інших документів.

Акт із питань малого бізнесу для Європи є рамковим документом політики ЄС із питань МСП. Акт складається із десяти принципів. Координація оперативної цілі з принципами Акта свідчитиме про застосування кращих міжнародних практик у політиці розвитку МСП області/міста/громади, хоча зрозуміло, що така політика не повинна обмежуватися лише принципами Акта.

Таким чином, інтеграція політики розвитку МСП до політики регіонального розвитку шляхом включення оперативної цілі щодо розвитку МСП до регіональних (місцевих) стратегій розвитку дасть змогу забезпечити комплексний підхід до її формування та реалізації, зокрема через обов'язковість її виконання та залучення додаткових фінансових ресурсів.

Рекомендації охоплюють всі етапи формування і реалізації політики розвитку МСП: від створення робочої групи для розроблення оперативної цілі щодо розвитку МСП в регіональних (місцевих) стратегіях розвитку до розроблення документів із реалізації. Вони також окреслюють зв'язок довгострокового планування із середньо- та короткостроковим. Врахування в Рекомендаціях підходу смарт-спеціалізації дасть можливість досягти синергетичного ефекту в розвитку території та МСП.

6. Література

Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні»,

Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва»,

Закон України «Про засади державної регіональної політики»,

Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»,

Порядок розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 932,

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, за- тверджена постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385,

Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів Украї- ни від 24.05.2017 № 504,

Методика розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, затверджена наказом Мінрегіону від 31.03.2016 № 79,

Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади, затверджені наказом Мінрегіону від 30.03.2016 № 75,

Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку від 24.04.2015 № 80,

Звернення комісії до ради, Європейського парламенту, Європейського соціально-економічного комітету та комітету регіонів. «Спочатку думай про мале» — «Акт з питань малого бізнесу» для Європи,

Глосарій термінів політики, що базується на доказах, розроблений за сприяння Проекту ЄС «Підтримка впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» 'Association4U',

Звіт ОЕСР «Інноваційно-орієнтоване зростання в регіонах: роль смарт-спеціалізації»,
Посібник з розробки науково-інноваційних стратегій для смарт-спеціалізації.

Кейс 1. Формування стратегічного мислення

Ознайомтеся зі стратегічного бачення і місії, стратегічною метою, пріоритетів, оперативних цілей і завдань, запропонованими в Стратегії соціально-економічного розвитку Запорізької області на період до 2027 року, Зверніться до всього документа, щоб більш конкретно уявити собі, в чому суть стратегії розвитку області.

Завдання:

1. Складіть дерево цілей, погоджуючи ієрархічні рівні і взаємозв'язку поставлених цілей і завдань і їх ролі у виконанні стратегічної місії.

Кейс 2. Чи економічно потужні в Запорізькій області райони?

Перший етап реформи децентралізації передбачав створення об'єднаних територіальних громад. На даний момент Запорізька область має п'ятий показник по країні за кількістю і якістю створених ОТГ. 4 райони області повністю громадами. На сьогодні в регіоні вже 60 громад, багато з них в подальшому будуть укрупнені ще більше. Адже в плані Міністерства регіонального розвитку в нашій області в результаті має бути створено 46 фінансово незалежних ОТГ.

Другий етап реформи децентралізації вже передбачає укрупнення районів області. Створені громади отримали фінансові і адміністративні повноваження, якими раніше володіли районні адміністрації. Тому фактично райдержадміністрації втрачають свої початкові функції.

В обласній державній адміністрації протягом двох років розглядали різні сценарії об'єднання існуючих 20 районів області. Головні критерії, узгоджені методикою Мінрегіону, 60-кілометрова доступність жителів громади до міста обласного значення, площа, а також кількість населення - не менше 150 тисяч людей в кожному.

Модель укрупнення однозначно передбачає створення територіальних округів з центрами в Запоріжжі, Мелітополі, Бердянську та Пологах.

Завдання:

1. Згідно Розпорядження від 12 червня 2020 р. № 713-р Кабінету Міністрів України «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Запорізької області» визначте та зробіть розподіл територіальних громад за новоствореними адміністративними межами районів.

2. Визначте СПРОМОЖНІСТЬ Територіальних громад новостворюваних районів у Запорізькій області згідно «Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня спроможності територіальних громад» Міністерство розвитку громад та територій України <https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/478/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>. Зробіть порівняльний аналіз потенціалу 4 районів області. *Студенти-заочники виконують це завдання (по району за місцем проживання) як контрольну роботу.*

Кейс 3. Металургійна галузь Запорізької області: вмирає чи відроджується

Всесвітня асоціація сталі каже, що близько 70% виробленої в світі сталі йде на будівництво будівель, інфраструктури і транспорту. До 2050 року населення планети збільшиться ще на 2,7 млрд чоловік. З огляду на сучасний рівень урбанізації, потреба в сталі буде тільки збільшуватися. Якщо говорити про цифри, то з 1990 до 2018 року світове виробництво сталі зросло з 770 млн т до 1800 млн т. Так, це сталося в основному за рахунок Китаю - він забезпечив 83% приросту. Але ж ще в 1990 році виробництво сталі в Китаї становило лише 66 млн т. Україна на той момент виробляла 54 млн т. 928 млн т в Китаї за підсумками 2018 року, і лише 21 млн т - в Україні.

Яким чином Китаю вдалося настільки збільшити виробництво? Китай за рахунок держпідприємств зміг побудувати одну з найбільших економік світу.

На початку свого економічного розвитку і урбанізації, Китай масштабно збільшив фінансування створення внутрішньої інфраструктури. Та й зараз він багато інвестує. І для розвитку цієї інфраструктури використовувалася внутрішня металургійна отрасль. Такі ж методи використовують США досі.

Згодом Китай почав масово інвестувати в інфраструктурні проекти по всьому світу. І виконавцями цих підрядів були ті ж китайські компанії, які використовували китайську сталеливарну продукцію. Так, безумовно, в Китаї все контролюється державою. Найбільші китайські сталеливарні компанії - як BaoSteel, WISCO, AnSteel, Hesteel - контролюються державою через Комісію з нагляду і управління державними підприємствами (SASAC).

Дуже часто ці компанії, що мають значну фінансову підтримку держави, є інструментом для досягнення політичних цілей. При цьому вони не тільки ігнорують такі базові ринкові сили, як прибутковість, але і активно застосовують ціновий демпінг, низький курс юаня, щоб збільшити експансію на зовнішніх ринках. Замість вирішення проблеми наші чиновники пішли звичним для себе шляхом - зайнялися пошуком винуватих. І намагаються зняти з себе відповідальність за все, що відбувається.

Які уроки може винести Україна з китайського досвіду?

1. Масштабне державне фінансування будівництва і модернізацію інфраструктурних проектів.

2. Будівництво індустріальних парків, зон обробки експорту для залучення іноземних інвесторів.

3. Виділення пріоритетних галузей з великим потенціалом експорту і створення податкових і фінансових стимулів для цих галузей. (При цьому ввести необхідна вимога про локалізацію виробництва.)

4. Для всіх бажаючих взяти участь у держтендерах ввести вимогу про мінімальний 50% -й локалізації виробництва.

5. Запуск фінансування експорту.

6. Більш активні інтервенції центробанку з метою утримання валютного курсу.

Всі ці заходи дозволять створити внутрішній ринок, необхідний для стабілізації промисловості.

Завдання:

Визначте шляхи відродження виробництва продукції металургійних підприємств у Запорізькій області.

Кейс 4. Земельне питання

Після місцевих виборів, які призначені на 25 жовтня 2020 року, територіальним громадам передадуть у власність всі землі сільськогосподарського призначення, які сьогодні перебувають у державній власності. Це понад 2 млн га земель. Таке рішення має вирішити проблему половинчастих підходів у реалізації земельних відносин, які склалися з 2018 року, коли частині громад передали землі, а частині - ще ні. Більше того, самі громади не поспішають отримати таку землю у власність, і саме на цих землях, що мають належати громадам, сьогодні відбуваються зловживання. а словами голови Держгеокадастру, досі не зареєстрували права на земельні ділянки 25 об'єднаних територіальних громад.

У нас формується новий територіальний устрій, де є область, район і громада. Землі за межами населених пунктів ми передаємо громадам. Вони будуть безпосередніми титульними власниками, вони реєструють її в комунальній власності, і лише громада, а не чиновник у Києві, визначає долю цієї землі.

Завдання:

1. З метою забезпечення місцевого економічного розвитку яким чином ви порекомендували б використати землі державні сільськогосподарського призначення?
2. Дізнайтеся, яким чином розпорядилася Рада ОТГ у населеному пункті, де ви проживаєте, або в Запорізькій області в цілому, та проведіть порівняльний аналіз з вашими пропозиціями господарського використання землі.

Кейс 5. Зелене місто

Експерти міжнародної організації 350.org у партнерстві з Ресурсно-аналітичним центром "Суспільство і довкілля" розробили посібник "Вісім ідей для "зелених" міст України"

https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/595/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_8_%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B9_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_2_.pdf.

По восьми ключових "зелених" напрямках (чисте повітря, довкілля, "зелений" транспорт, енергетика, харчове виробництво, сортування сміття, енергоефективність, відповідальність бізнесу) у посібнику подані аналіз тенденцій відповідно до Європейського зеленого курсу, є розділи "Чому це важливо для українських міст", "Приклад європейського міста", "Приклад українського міста", "Наступні кроки для міст".

Завдання.

1. Ознайомтеся з матеріалами посібника.
2. Складіть рекомендації для використання одного із зелених напрямів у вашому мікрорайоні (населеному пункті) для використання на місцевому рівні